

KIRGIZİSTAN-TÜRKIYE MANAS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKOLOJİ ANABİLİM DALI

OMOR SULTANOV'UN NESİR ESERLERİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sezim İŞENALİEVA

Danışman

Yard. Doç. Dr. Halit AŞLAR

BİŞKEK 2017

ÖZ

Yazar	: Sezim İŞENALİEVA
Üniversite	: Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilin Dalı	: Türkoloji
Bilim Dalı	: Edebiyat
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	:
Mezuniyet Tarihi	: ... / ... / 2017
Tez Danışmanı	: Yard. Doç. Dr. Halit AŞLAR

OMOR SULTANOV'UN NESİR ESERLERİ

Bu çalışmada biz ünlü Kırgız şair ve yazarı Omor Sultanov'un nesir eserlerini inceledik. Omor Sultanov Kırgız okuyucusuna daha çok şair olarak bilinmektedir. Biz çalışmamızda Omor Sultanov nesir eserleriyle Kırgız edebiyatına yenilik getirebildimi, getirmişse ne gibi yenilikleri getirdi ve yazarın nesirinin ortak özelliklerini belirtmeye çalıştık. Çalışmamız giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Çalışmamızın giriş bölümünde biz çözümlenmesi amaçlanan sorun, araştırmanın kapsamı, uygulanan yöntemi, araştırmada kullanılan materyalin temin şekli, miktarını, niteliklerini, Sultanov'la ilgili önceki çalışmaların ana-fikirlerini, metotları ve sonuçları hakkında bilgi verdik. Birinci bölümde Omor Sultanov'un edebi kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verdik. Çalışmamızın ikinci bölümünde Sultanov'un kalemine ait nesir eserlerini inceledik. Bu çalışmamızı yaparken Prof. Dr. Şerif Aktaş'ın Roman Sanatı ve İncelemesine Giriş, Prof. Dr. İsmail Çetışli'nin Metin Tahlillerine Giriş/2, Berkov P. N., Vvedeniye V Tehniku Literaturovedçeskikh İssledovaniy, Maimin E. A., Slinina E. B., Teoriya İ Praktika Literaturnogo Analiza kitaplarından faydalandık. İnceleme işleri kolay gerçekleşmesi için Sultanov'un nesir eserlerini tür bakımından paragraflara ayrıyarak inceledik. Sultanov hemen hemen bütün nesir eserlerinin bütün türlerinde eser vermiş yazar. Sultanov'un eserleri roman, deneme, uzun hikaye, senaryo ve belgesel hikaye başlı bölümlere ayrıyarak incelendi. Onun şiirlerindeki doğallığı nesir eserlerinde de görebiliriz. Sultanov nesir şekile ait bütün türlerde eser vermiştir. Ama en çok başarılı olduğu tür bu hikaye ve denemedir. Bu tür eserlerinde iyi gözlemcilik, diyalogların doğallığı, kurgunun sağlamlığı göze çarpar. Alman yazarı Leo Hermann ile yazdığı aksiyon romanları okuyucuyu daha çok eğlendirmeyi amaçladığı fark edilir. Ama Sultanov ve Hermann'ın kalemine ait bu macera romanlarının dizisi Kırgız edebiyatına tür bakımında yenilik getirdiler. Önceden Kırgız edebiyatında aksiyon türünde romanlar yazılmamıştı. Çünkü bir çağa yakın zaman Kırgız edebiyatında sosyalist gerçekçilik hüküm sürüyordu. Sultanov çok eserlerini Sovyet zamanında yazdığından dolayı biz onun eserlerinde Lenin'i övme, ona hayran olduğunu (Ululu Dayra Büyük Nehir adlı denemesinde), komunizmi ve kapitalizmi karşılaştırarak ikincinin sadece kusurlarını görmesi, birincisini ise idealize etmesi (Isık-Köldön Korsikaga Isık-Göl'den Korsika'ya adlı denemesinde), ideal komünist insan tipini oluşturma (Adamın Turmuşu İnsanın Hayatı adlı manzume romanının baş kahramanı Kaçı Karamayev) gibi sosyalist gerçekçiliğin özelliklerini görebiliriz.

Anahtar Sözcükler: Kırgız edebiyatı, Omor Sultanov, Omor Sultanov'un nesir eserleri, Omor Sultanov'un nesir eserlerini inceleme, Omor Sultanov'un edebi kişiliği

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Ишеналиева Сезим
Университет	: Кыргыз-Түрк Манас университети
Багыты	: Тюркология
Иштин сыпаты	: Магистрдык диссертация
Беттердин саны	:
Бүтүрүү датасы	: ... /... / 2017
Илимий жетекчи	: Доц. М. А. Др. Халит Ашлар

ОМОР СУЛТАНОВДУН ПРОЗАЛЫК ЧЫГАРМАЛАРЫ

Бул илимий иште биз белгилүү кыргыз жазуучусу жана акын Омор Султановдун прозалык чыгармаларыны изилдедик. Омор Султанов кыргыз окурманына акын катары белгилүү. Биз бул илимий изилдөө ишибизде акын жазуучу катары кыргыз прозасына жаңылык алып келе алдыбы, алып келсе кандай жаңылык алып келди жана Султановдун прозасынын жалпы өзгөчөлүктөрүн белгиледик. Киришүү бөлүмүндө илимий ишибиздин темасы, чыгармаларды анализдөөдө методтору, иштин структурасы, Омор Султановдун чыгармачылыгы чыгармалары жөнүндө жазылган илимий иштердин негизги идеясы, колдонулган методтор жана жыйынтыктары тууралуу жөнүндө маалымат бердик. Биринчи бөлүмдө болсо биз Омор Султановдун адабий чыгармачылыгы жана чыгармалары жөнүндө маалымат бердик. Бул илимий изилдөөнүн экинчи бөлүмүндө болсо автордун прозалык чыгармаларын анализдедик. Чыгармаларды анализдөөдө проф. др. Шериф Акташтын «Роман санаты ве инжелемесине гириш», проф. др. Исмаил Четишлинин «Мэтин тахлиллерине гириш/2», Берков П. Н. «Введение в технику литературоведческих исследований», Маймин Е. А., Слина Э. В. «Теория и практика литературоведческого анализа» аттуу китептерин колдондук. Автордун чыгармаларыны анализдөө иштери оңой жүрүшү үчүн биз чыгармаларды түрлөргө бөлүп анализдедик. Роман, очерк, повесть, киноповесть, аңгеме аттуу бөлүмдөргө бөлүнүп анализденди. Султановдун прозалык чыгармалары төрт роман, үч очерк, бир повесть, бир киноповесть жана бир документалык аңгемеден турат. Султанов акын катары оригиналдуулугу жана чындыкты реалисттик сүрөттөөсү менен белгилүү. Анын бул өзгөчөлүгүнү биз прозалык чыгармаларында да көрө алабыз. Омор Султанов аңгемеден баштап романга чейин болгон прозалык түрдө чыгарма жазган автор. Бирок анын эң ийгиликтүү чыгармалары катары биз анын повесть жана очеркти айта алабыз. Анын бул чыгармаларында биз автордун курч байкочуулугуну, диалогтордун табигыйлыгы, чыгарманын түзүлүшүндөгү бүтүндүктү байкай алабыз. Немец жазуучу Лео Германн менен бирге жазылган курч окуялуу романдар сериясы окуучунун көңүлүнү ачууну максаттагандыгы байкалып турат. Бирок бул курч окуялуу романдар жаңы кыргыз адабиятына түр жагынан жаңылык алып келген. Анткени буга чейин кыргыз адабиятында курч окуялуу роман түрү жок болчу. Жазуучунун бир топ чыгармалары совет доорунда жазылганы үчүн биз бул чыгармаларда Ленинди мактоо («Улуу дайра» аттуу очеркинде), социализ жана коммунизмди капитализмге салыштырып капитализмди жек көрүү, социализмди ашыкча мактоо («Ысык-Көлдөн Корсикага» аттуу очеркинде), идеалдуу, иштерман каармандарды

жаратуу («Адамдын турмушу» аттуу романынын баш каарманы Качы Карамаев) сыяктуу соцреализмдин алкагындагы чыгармаларды көрөбүз.

Ачык сөздөр кыргыз адабияты, Омор Султанов, Омор Султановдун прозалык чыгармалары, Омор Султановдун чыгармаларыны анализөө, Омор Султановдун адабий чыгармачылыгы

АБСТРАКТ

Подготовил	: Ишеналиева Сезим
Университет	: Кыргызско-турецкий Манас университет
Специальность	: Тюркология
Вид научной работы	: Магистерская диссертация
Количество страниц	:
Дата окончания	: ... / ... / 2017
Научный руководитель	: И. О. Доц. Др. Халит АШЛАР

ПРОЗАИЧЕСКИЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ ОМОРА СУЛТАНОВА

В данной исследовательской работе мы исследовали прозаические произведения известного кыргызского писателя и поэта Омора Султанова. Кыргызскому писателю Султанов больше известен как поэт. В данной работе мы исследовали его прозу и прозаические произведения. Нашей главной задачей было ответить на такие вопросы: привнес ли Омор Султанов в кыргызскую прозу новшество, если принес, то какие именно новшества он принес, также определить общие особенности прозы автора. Наша исследовательская работа состоит из введения, двух частей и заключения. Во введении мы дали информацию о теме исследования, о методах которые использовали во время исследования, дали информацию о содержании данной работы и о предыдущих исследованиях связанные с нашей темой. В первой части исследовательской работы мы дали информацию о жизни, творчестве и произведениях Омора Султанова. Во второй части данной работы мы сделали анализ прозаических произведений Султанова по содержанию и структуре. При анализе произведений мы использовали такие книги как «Роман санаты ве инжелемесине гириш» (Искусство романа и введение в анализ) Шерифа Акташа, «Мэтин Тахлиллерине Гириш/2 (Введение в анализ произведений/2) Исмаила Четишли», «Введение в технику литературоведческих исследований» Беркова П. Н., «Теория и практика литературоведческого анализа» Маймина Е. А. и Слининой Э. В. Для того чтобы облегчить анализ произведений автора мы распределили произведения по жанрам. Творческий диапазон Султанова широк и простирается от романа, очерка и повести до киноповестей и рассказов. Но наиболее успешен он в жанре рассказа и очерка. В произведениях данных жанров мы видим наблюдательность автора, реалистичность диалогов, целостность в структуре произведений. В сериях приключенческих романов написанных в соавторстве с немецким писателем Лео Германном мы видим, что данные произведения больше нацелены на развлекательную цель. Но данные романы, написанные, в жанре приключенческого романа принесли, новизну в кыргызскую литературу. Так как до этого кыргызстанские писатели не писали произведения в данном жанре. Все по причине того, что на протяжении почти века в кыргызской литературе царил соцреализм. Многие произведения автора написаны в советское время. И поэтому мы видим в них черты соцреализма. Например в очерке «Великая река» Султанов горячо восхищается Лениным. В другом очерке «С Ысык-Куля до Корсики» автор сравнивает коммунизм и капитализм. Капитализм в глазах автора во все аспектах проигрывает первому. В его романе в стихах «Жизнь Человека» мы видим попытку создать образ идеального трудягу героя, которыми были многие герои соцреалистических произведений.

Ключевые слова: кыргызская литература, Омор Султанов, проза Омора Султанова, анализ прозаических произведений Омора Султанова, творчество Омора Султанова

ABSTRACT

Prepared by : Ishenalieva Sezim
University : Kyrgyz Turkish Manas University
Specialty : Turkology
Type of scientific research : Master's dissertation
Quantity of pages :
End date : ... / ... / 2017
Scientific supervisor : Assist. Prof. Dr. Halit AŞLAR

PROSAIC WORKS OF OMOR SULTANOV

In this work we analyzed the prose of well-known Kirgiz writer and poet Omor Sultanov. Sultanov is better known as a poet. In this study, we investigated his prose, prose works. We wanted to know how successful Sultanov is a writer. Because his fame as an excellent poet is known outside his homeland. Our research work consists of an introduction, two parts and a conclusion. In the introduction we gave information about Kyrgyz written literature. Despite the fact that officially the history of written literature of Kyrgyz begins from the beginning of the 20th century, the first literary works of Kyrgyz appeared in the 6-7th centuries. But despite this in the books the Kyrgyz literary art is divided into the following stages: literature of the early 20th century, the spread of social realism in Kyrgyz literature, Kyrgyz literature in the era of war and post-war time, Kyrgyz literature of the 60-80s, literature of the era of Perestroyka and the beginning of the transition to capitalism, new Kyrgyz literature. In the first part of our work we gave information about the life, work and creativity of the author. In the second part we have made an analysis of Sultanov's prose works. When we analyzing works we used the method of analyzing the literary work which our teachers Halit Ashlar, Layli Ukubaeva and Venara Akmatova used at literature lessons. Also we used Sherif Aktahs's book. Sultanov's creative range is wide and extends from the novel, the essay and the story to the script. But the author is most successful in the genre of the story and essay. In the works of this genre we see the writers's observation, the realism of the dialogs and the integrity of the structure of the work.

Key Words: Kyrgyz literature, Omor Sultanov, Omor Sultanov's prose works, Omor Sultanov's work